

Katja Staring

Met illustraties van Petra Baan

van
tegeltuin
naar
jungle

KNNV Uitgeverij

Inhoudsopgave

Van tegeltuin naar jungle	7	Project Regenton plaatsen	98
		Project Kleine vijver	102
Hergebruik	11		
De impact van je tuin	12	Groen erin	111
Heb lak aan mode	15	Planten maar!	112
Project Licht uit	24	Project Junglegazon	113
		Project Wintergroene haag	115
Tegels eruit	27	Project Meteen feest	121
Zo pak je dat aan	28	Project Stinzenhoek	124
Project Vlekkenschets	29	Project Aanwaaituinieren	128
Project Tegels wippen	38	Project Planten in kieren en voegen	134
Project bodemleven	39	Project Wildplukberm	134
Project Groene kliko eruit	41	Project Bouwen met wilgentenen	154
Project Muurtjes stapelen	42	Project Wiglo of wilgenhut	157
Project Terrassen en paden	57	Project Sedumdak	165
Project Kruidenspiraal	70	Project Levendig dak berekenen	166
Project Sleutelgattuin	74	Project Gratis planten	174
Project Tuindieren	77	Project Zaaiclub	176
		Project Zaaien	178
Water erin	85		
Maak een spons van je tuin	86	Dieren erin	185
Project Regenwater berekenen		Binnen een jaar vol leven	186
en bepalen	87		
Project Regenpijp afkoppelen	94	Plantenlijst & adressen	195

Van tegeltuin naar jungle

Iedereen gierde van het lachen toen ik de foto's van mijn nieuwe tuin liet zien op social media. Jij en deze tuin? Te grappig!

In oktober 2021 kocht ik een snoezig wit huis uit 1870, midden in een dichtbebouwd dorp, maar vlak bij de natuur. Buiten was er werk aan de winkel, want de achtertuin was volledig 'onderhoudsvrij' betegeld, het groen kwam van een kunstgrasmat en er stonden wat heestertjes in een gemetselde bak. De voortuin was een grindvlakte met een pot kuiflavendel.

Wow, wat een weelde, zo'n blank canvas! Voor mij was het een unieke gelegenheid om te laten zien hoe je van zoiets in een jaar tijd een oase maakt. Een jaar eerder had ik al een grasland van 900 vierkante meter omgetoverd tot een natuurtuin: Verderland, op de Tilburgse ondernemerstuin Un Bietje Groen.

TIP | Ook in kale nieuwbouwtuinen of andere saaiet tuinen kun je met dit boek aan de slag.

Groene toekomst

Een toekomstbestendige tuin is voor 75 procent plantaardig, qua groen of natuurlijke materialen. Dat is nodig om:

- de hoosbuien aan te kunnen (het regenwater kan de grond inzakken);
- de hitte te kunnen bestrijden (groen doet de temperatuur dalen en bomen zorgen voor schaduw);
- de inheemse dieren te dienen (vlinders, vogels, egels, libellen, maar ook allerlei andere beestjes);
- eruit te eten of snoepen (wat je eet, daar zorg je voor).

Hergebruik is nodig om:

- materiaal te sparen en weinig te hoeven vervoeren (zo houd je je ecologische voetafdruk klein);
- je budget en bezit te beheersen (wat er al beschikbaar is, hoeft je niet te kopen);
- te zorgen dat er minder wordt geproduceerd (als we met z'n allen minder kopen, hoeft er ook minder te worden gemaakt en kunnen fabrikanten en winkels zich toeleggen op materialen en producten die biobased en circulair zijn).

Vóór

In december was mijn tuin een 'plòts' zoals ze dat in mijn geboortestad Tilburg noemen: een bestrate plaats achter het huis. Niks geen tuin. Een praktische plek voor huisdieren, kinderen, het stallen van vervoersmiddelen en kliko's. Traditioneel veeg en schrob je 'm regelmatig voegschoon, met een sopje of (echt, het gebeurt...) zelfs chloor.

Anno nu kies je voor een nieuw soort plòts, namelijk een plaats die groen is, vol leven en lol, die je niet hoeft te schrobben en ook niet voortdurend te wieden of vegen. Een fijne plek waar je elke dag even bent, ook in de winter. Als je dagelijks zo over je groene domein dwaalt en kijkt, en hier wat plukt en daar wat knipt en dan weer eens gaat zitten mijmeren, of een beestje of bloem beter bekijkt... Dan wordt dat 'tuinieren' een onmisbaar onderdeel van je dagelijkse routine, want je wordt er een blijer en ontspannen mens van. En je gaat de wonderlijke natuur ook een beetje beter snappen.

Mijn betegelde vlakke heb ik in een halfjaar tijd vergroend. In januari was het nog een kale boel, in augustus zat ik er tussen de groeiende, bloeiende en zoemende weelde. Het kan dus. Mirakels snel, en met weinig budget en zonder verspilling van grondstoffen. Natuurlijk moeten de boompjes nog groeien en helaas zijn enkele klimplanten wegens de hitte en droogte gesneuveld. Maar dat komt uiteindelijk allemaal goed.

Vanaf bladzijde 186 zie je hoe het is geworden.

Na 9 maanden

Hergebruik

De impact van je tuin

Tegels, grind, kunstgras, zand, antiworteldoek. Ik bleef maar schuiven en sjouwen in mijn tuin. Met een schep, kruiwagen en emmers haalde ik van alles weg. Mijn neef kwam met de aanhanger en er kwam een koper van Marktplaats met de auto. Een grote vrachtwagen reed voor met een pallet vol zakken tuinaarde. Verder waren er al houten schuttingen, een overkapping en een schuur. Allemaal materialen in mijn tuin die werden opgehaald, die er nu eenmaal stonden, of die ik ging hergebruiken.

Ik bedacht: dit alles komt ergens vandaan. Het grind komt uit een steengroeve, ergens op de wereld. Het zand komt uit de grond, ergens op de wereld. Het hout van de schuur, overkapping, schutting en pallet komt van bomen, die ergens groeiden op de wereld. Het plastic van het kunstgras, antiworteldoek en het beton van de schuttingpijlers en terrastegels zijn geproduceerd. Ergens op de wereld, van grondstoffen ergens op de wereld, door mensen op deze wereld. Welke reis hebben al die materialen afgelegd? Wat voor impact heeft dat allemaal gehad? Wie waren er allemaal bij betrokken? En alles wat ik nog aanschaf of ga doen: wat heeft dat voor invloed?

Piep, kraak

De Aarde piept en kraakt. We hebben steeds vaker last van sterke orkanen, overstromingen, te lange droogteperiodes en te milde winters. Dat komt vooral doordat de mens de Aarde sloop, door CO₂-uitstoot, ontbossing, bodemuitputting, een versteende leefomgeving en gebruik van chemische middelen in ons land of een land verderop.

Klimaatrampen, luchtverontreiniging, ontbossing, plastic soep in de oceanen, overbevissing, verzuring van het zee-water, verzilting van landbouwgrond, afname van bodemvruchtbaarheid en een toename van klimaatvluchtelingen. Noem het maar op. We putten de Aarde

uit, omdat we denken enorm veel nodig te hebben. We willen spullen, we willen reizen, we willen van alles eten, drinken en snacken. We willen in luxe chillen, omdat we vinden dat we dat verdiend hebben als we uitgeput thuis komen van ons veeleisende werk. We zien reclames en televisieprogramma's en socialmediaberichten waarin ons allerlei dingen worden aangeprezen. Eén druk op een knop en morgen heb je het in huis.

Onze consumptie is overvloedig en neemt toe door de groei van de bevolking, en ook de hoeveelheid per wereldburger neemt toe. Ieder mens verbruikt steeds meer. Uit verschillende berekeningen blijkt dat wij mensen meer van de Aarde gebruiken dan de Aarde uiteindelijk kan produceren. De middelen en grondstoffen raken op. De voorraadkamer van de Aarde raakt leger en leger.

Onze producten of grondstoffen halen we vaak van ver, uit armere landen waar werkomstandigheden niet altijd goed zijn en de natuur wordt uitgebuit en uitgeput. En als jij hier op je tuinstoel zit, is het best confronterend te bedenken waar alles om je heen oorspronkelijk vandaan komt, uit welk deel van de wereld en hoe het vandaaruit bij jou is terechtgekomen.

Voetafdruk

Ieder mens gebruikt een stukje ruimte op Aarde. Hoeveel ruimte dat is, hangt af van je consumptie. Alles wat je eet, aantrekt en koopt, wordt ergens geproduceerd en moet worden vervoerd. En dat alles neemt ruimte in: de akker, de groeve of de mijn, de fabriek, de asfalt-

weg, de vrachtwagen, het vliegtuig en de luchthaven, het schip, het distributiecentrum, het winkelpand en je huis.

En energie: stroom, gas, benzine, kerosine, olie en grondstoffen.

De Mondiale Voetafdruk, kortweg *voetafdruk*, is een getal dat aangeeft hoeveel oppervlakte je op die manier per persoon inneemt. Het model is bedacht door Canadese wetenschappers. Hoe minder belastende grondstoffen en vervoersbewegingen je veroorzaakt, hoe kleiner je voetafdruk is. In landen met een lage welvaart is de voetafdruk kleiner.

De voetafdruk wordt berekend met de hoeveelheid uitgestoten CO₂ (koolstofdioxide). Om die CO₂ om te zetten in zuurstof is een bepaalde oppervlakte bos nodig. Die hoeveelheid bos wordt opgeteld bij de rest van je ruimtegebruik. Per Nederlander is het ongeveer

Aarde met een hoofdletter A

Jan Juffermans, milieuactivist en voorzitter van de Werkgroep Voetafdruk Nederland (zie bladzijde 18), is in 2013 'Aarde' met een hoofdletter gaan schrijven, 'opdat we onze planeet met wat meer respect gaan behandelen'. Hij zegt: 'Het is toch te gek voor woorden dat we bijvoorbeeld wel Jupiter, Venus en zelfs het kleine Pluto met een hoofdletter schrijven en Aarde niet!' Steeds vaker zie je het in publicaties, dus ook in dit boek.

8500 kilo CO₂ per jaar. Vakanties, reisgedrag en hoe lang je doucht, zijn daar allemaal bij inbegrepen. Wij westerlingen nemen daarmee veel ruimte in op Aarde. Te veel en meer dan inwoners uit minder rijke landen. Wij maken dus ook ruimte van anderen op.

Via duurzaamheidinactie.nl/quickscan kun je je voetafdruk snel scannen en ervaren waarmee je deze zou kunnen verlagen met je boodschappen, kopen reisgedrag en energieverbruik. Hoe lager, hoe beter voor het milieu en je portemonnee. Ook voor landen, steden, bedrijven, gebouwen en producten is de voetafdruk te berekenen. Zelfs je tuin heeft dus een voetafdruk.

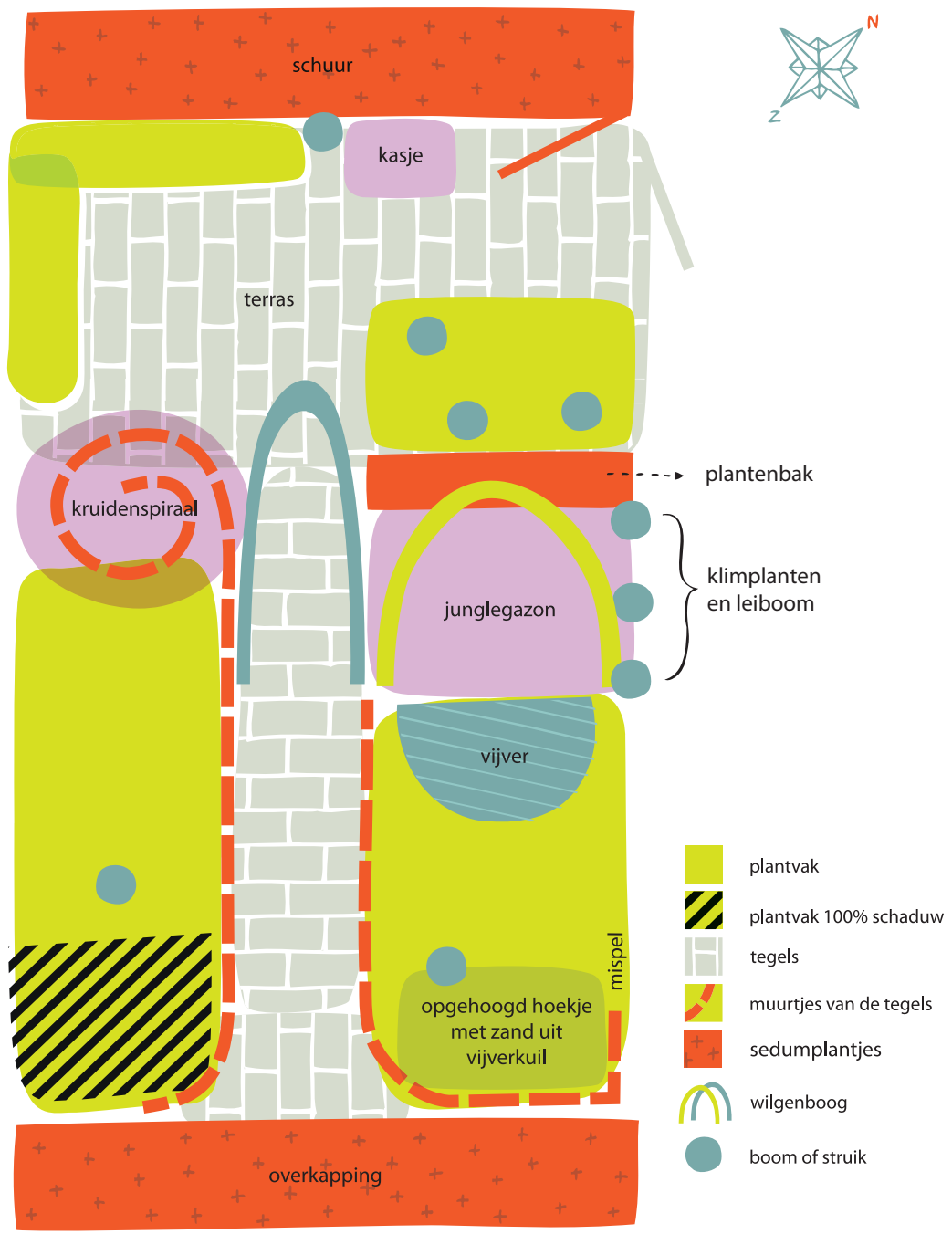
Overbelasting

Als de totale voetafdruk groter is dan de beschikbare ruimte op Aarde, dan leven we in een situatie van *overshoot*, overbelasting. Dit is sinds 1975 wereldwijd het geval. Elk jaar bereiken we Overshoot Day eerder, in 2022 was dit 28 juli. In 2016 gebruikten we al ruim een halve Aarde meer dan mogelijk is (65 procent). België 'vierde' op 26 maart en Nederland op 12 april 2022 al Overshoot Day, Indonesië pas in december.

Als we zo doorgaan, hebben we in 2040 drie Aardes nodig. Dat is dus aardig rap.

Kijk voor meer informatie op overshootday.org.

TIP | Veel gemeenten verstrekken subsidies voor tuinvergroening, vraag ernaar of kijk op de website van je gemeente.

Mijn achtertuin

Mijn 'plots' meet circa 40 vierkante meter. Ik loop dagelijks meerdere keren van en naar de schuur. Vanonder de overkapping aan het huis kijk ik de tuin in en vanuit huis alleen via een smalle keukendeur. Ik heb daarom een toegankelijk middenpad gehandhaafd dat breed begint. Het middenstuk daarvan heb ik onttegeld.

Achterin koos ik voor een groter terras met behoud van de tegels. Ik haalde daar wel tegen de gevels een strook tegels weg. In het najaar kan ik in de najaarszon zitten op het weitje. Aan weerskanten bedacht ik twee grote rond uitlopende borders met stapelmuurtjes. De linker muur loopt door in een kruidenspiraal en de rechter wordt onderbroken door een vijver, weide en langwerpige stenen bak. Het uitgegraven vijverzand doet dienst als miniheuveltje voor inheemse planten.

Op een stukje van ongeveer 1,5 vierkante meter komt geen of weinig zon. Het schuurdak bedekte ik met sedum (zie bladzijde 165) en ik legde nog een randje sedum op de overkapping, voor een vrolijker uitzicht als ik uit mijn slaapkamer kijk. Voor hoogte wilde ik klimplanten tegen de schutting, een leiboompje, laagstamfruitbomen en verder planten die in het seizoen hoog groeien zoals venkel, toorts en vaste zonnebloem. Verder maakte ik twee wilgenbogen waar Japanse wijnbes en een clematis tegenaan groeien, en voor het eerste jaar eenjarige klimmers (zie bladzijde 122).

Kunstgras en tegels weg en compost door de bovenste laag bouwzand mengen.

